

רשימות חוברת קמו

ע"ד שאמר כ"ק מו"ח אד"ש שהתנאים ואמוראים אמרו דבריהם ע"ד שראו למע' כך אמרו למטה בלימוד ההלכות.

מכ' רל"נ. ה' ויצא. מ(תמורה טז' ע"א). (א"ל ליהושע. א"ל לשמואל ובח"א מפ"מ לא מטעם אחד). (חולין קכד' ע"א) אלו אמרה יב"נ. (מנחות לב. יבמות קב.) א"א אלי. וב(שבת קד. ומגלה) חזרו ויסדום נ"ל שאינו בנבואה אלא בפלפול וכמ"ש ריש הפועלים אר"ח וכו'. ועתניאל בן קנז. ואז לא יקשה מתמורה. וסמך מיומא (פ.) ב"ד של יעבץ וכו' והוא עתניאל. אך קשה מרש"י (סוכה מד.) שפי' ע"פ הדבור. וקשה ע"ז מאה"מ שאין נביא רשאי וכו' אף בנשכחות כמו שנ"ל. וצריך אצלי תלמוד. ועי' תוס' יבמות עא: ד"ה לא. וקדושין עב': אר"י א"ל דאר"י הלכה כר"י כי אתא אלי' אבל לאחר הפסק אין לאלי' רשות בזה. ועי' משנה סוף עדיות. ויד הל' מלכים יב' ב' וג'.

וכבר נודע בב"מ נט': אר"י אין משגיחין ודקדקו התוס' שם וכ"מ שנסמך, מב"ק דהל' כב"ה וחלקו אם סותר כלל התורה. ור"י פליג אף באינו סותר וכפסחים קיד. וחולין מדי. שהוצרך מפ"ז לפסוק כב"ה.

והנה הרמב"ם לא ס"ל חלוק זה ולעולם אין הלכה כב"ק (יסוה"ת פ"ט. נביא שאמר הלכה וכו'). והכ"מ הניח בצ"ע לשיטה זו קשית התוס'. ואפשר שיסבור שהלכה כב"ה דהוי רובא ודוחק. ועי' בהקדמה לפיה"מ זרעים שהאריך אם יהי' פלוגתת חכמים ונביאים. ועי' מל"מ אישות ט' ו' ד"ה ודע מחלק בין ספק מציאות לדין. ובמג"י שם. וביבמות (מא:) שאף במציאות לא סמכין. ועי' יבמות לה: ותוס' יבמות סז:, וברכות לה' סע"ב, פסחים יג', ע"א, ב"מ ג', כח. סמנין וסמנין יניח ופירש"י עד שיבוא אלי' לז'. יהא מונח, ובמקומות אין מספר. ועי' יד יסוה"ת ה' — והוא ירוש' ספ"ח דתרומות — שפסק שאין מורין כן לכתח"י והוא ע"פ מאמר אלי' לריב"ל וכמש"כ הכ"מ, וע"פ הנ"ל יקשה. וצ"ל דלהלכה מותר ובכ"ז מ"ח שמונע לגלוי אלי' וכבירוש'.

ועכצ"ל דאין אלי' מכריע. דא"ל יכריע בכל המחלוקת שבש"ס דשכיח גביהו. אלא שקשה מיד מלוה א' ז' שפי' הכ"מ שטעמו מאלי'. ובב"י חו"מ צ"ז מי לנו גדול מאלי'. ואינו כן להנ"ל. ועי' תוס' ב"מ קיד. בשם ר"ת.

והי' נראה לי שבזה סמכו עלי' דגז"ש הוא בקבלה ונאמן אלי'

שקבל הגז"ש ממרע"ה והוי כמציאות. ועי' ברכות ג. למדתי ונפסק להלכה ביד ועי' בכ"מ שם. והוא מפני דטעמא קאמר. ועי' אבקת רוכל קלו' ששאל האר"י שאלה להב"י והובא בפ"ת חו"מ קע"ו ס"ק כ"ה, אף שזכה לגלוי אלי'.

ידידי טייץ העיר מב"ב (יב:) בפרש"י. ועי' ראב"ד ביד לולב ח' ה'. ובמ"מ שחלק עליו הרמב"ן בכ"ז.

הוספה. ש"ך בנקה"כ יו"ד ק"ב מבואר דסמכינן על אלי'. וצ"ל דלימה"מ יהי' נראה לכל וטעמו מבואר לכל ולא גרע מחכם אחר משא"כ עתה.

ועי' חנוך מצוה תצו' ביאור הש"ס בב"מ.

מכ' טייץ כא' למב"י. מכות כג'. (שה"ג לחיד"א "ש"ת מן השמים"). ר"י כה"ג עלה לדעת אם נגזרה. ומסר א"ע אף דהי' ד"נ.

להעיר (עירובין מהי) הא ב"ד של ש' הרמתי קיים וקשה הא לא בשמים היא.

בסנה' () מהיכן מיבצע אריפתא ולמחר דריש לה משמי' דמנשה. דהוי לאחר מיתתו. וגרע מאל"י דבגופו עלה. תוד"ה א"א (עירובין ס.). עירובין (קד:) יל"פ דיוק הש"ס "ונביאים שביניהם התירו להם ולא נביאים שביניהן — פי' דא"כ קשה דלא בשמים היא — אלא מנהג אבותיהם בידיהם וק"ל.

הערות. כמ"ש כ"ק מו"ח אד"ש, או ע"ד שאמר — בביאורה"ז וישלח ר"י פתח כי ישרים דרכי וגו'.

וז"ל ביאורה"ז "וז"ש דוד ע"ה בפקודיך אשיחה וכו' אע"פ שמשיגים בפרט ההלכה הפשוטה מ"מ אביטה וכו' ודרך שיש בה מאא"ס באבי"ע וכו' תנאים ואמוראים הגדולים וכו' אע"פ שאין נותנים טעם פשוט לדבר אלא כך גוזר וכו' הי' מביט בארחות אא"ס שבזה הדין לא יתלבש אא"ס וע"כ גוזר לפסול וכו' וע"כ יכולין חכמי ישראל לפסוק דיני התורה ע"פ דעתם והשגתם למע' כמשל שרי המלוכה וכו' אך לפי שהת"ח יש ששרש נשמתם מבחי' אור החסד ויש וכו' ע"כ מטה שכלם כלפי חסד וכו' כי מצד שרש נשמתן לכך מביט ומשיג בארחות ה' לחסד כמו ב"ה וכו' מצד שרש נשמתן וכו' ע"כ מטה שכלם והשגתם וכו' אבל כל התנאים ואמוראים הי' פס"ד שלהם רק ע"פ הבטם בשרש החכ' שבתורה כמו שהוא למע' וע"פ אותה החכ' היו מעיינים ומפקיחים איך יהי' הילוך ארחות ה' וכו' אנחנו אע"פ שאין בערכנו להשיג למע' כמו תו"א מ"מ בעת שאנו לומדים פשט ההל' בטעמים שיסדו לנו התו"א וכו' אחר שיש לפסק פשוט זה סוד עמוק אשר הי' מושג לתנאים א"כ ה"ה אלא שמלובש בלבוש גשמי כנ"ל וה"ז כמו עד"מ הסומא שהולך אחר הרואה וכו' באחיזתו בו וכו' כך אנחנו וכו' אין אנו נוטים ימין וכו' אחר שע"פ אותה החכ' עצמה אנו דנין אלא שהיא מלובשת בפשט הפשוט".

אולי אפשר לחלק ע"ד שמחלקינן בין ידיעה דנביא וחכם () דחכם משיג (המציאות) משא"כ נביא יודע (המהות) וכיון שהוא בהשגה יוכל לפסוק כן גם למטה ועדיין צריך ליישב זה בל' לא בשמים היא.

אולי אפ"ל דהא דביאורה"ז ג"כ טעם שכלי מיקרי. והא דאין אנו יכולים להשיג זה, וכדמסיים שם בביאורה"ז שאנחנו כהולך אחרי הרואה וכו' הוא ע"ד דמצינו (עירובין) דלא פסקו כר"מ מפני דלא ירדו חכמים לסוף דעתו. ור"מ הי' פוסק כן למטה משום דלדידי' ג"ז שכל והשגה מיקרי. ועד"ז גם בנדו"ד. ולכן לדידן א"א לפסוק עפי"ז שלא יהי' אלא בדרך אמונה

רדב"ז ח"ה אלפיים רפ"ו. תפילין דר"ת אם מותר לעשותן דרש"י.

חזר מפסקו ע"י שהורוהו בחלום.

הג' אשר"י ע"ז סי' מא' אם ברבורא טהור ר' אפרים חזר מהוראתו ע"י חלום.

סדה"ד עקיבא בה' או באל"ף. בעהמ"ס או"ז פסק בה' ע"י הוראה בחלום.

בר"ש נגעים ספ"ד "משמע דהלכה כר"י דקוב"ה אומר טהור" לענין ספק שער לבן קדם.

בכ"מ הל' טומאת צרעת ספ"ב אע"ג דקוב"ה אמר טהור לא בשמים היא.

זח"ג רמ"ד דתנאים ואמוראים יסדו הש"ס ע"פ סודות התורה — כ"כ הרח"ו בהק' לש' ההקדמות נדפס בע"ח ורשא והביא שם ג"כ מהג' הראב"ד לס' היד.

למצוא: תשב"ץ ח"ב ס' קנט'. לקט הקמח — לר"י חאגיז — או"ח הל' ט' באב. מרדכי ריש מס' ב"ק. ס' הפרנס לתלמידי מהר"ם מרוטונברג ס' תטו' ומודפסת ג"כ בי"ד הל' קנין סי' לא'. ר' חננאל לב"מ (קז:): ובשט"מ שם ובערוך עבד ד'. שו"ת בי"ד שופטים סי' כ'. סוטה ד: בב"ע. תוד"ה בתחילה מנחות קט: רמב"ן ב"ב (יב). יעיר אוזן לחיד"א א' טו'. הערה כו' בתולדות אוה"ח לר' ראובן מרגליות מלכוב.

ע"ד ענין לא בשמים: חת"ס או"ח ר"ח. תורת נביאים למהר"ץ חיות. נוב"י יו"ד ל'. מקור חיים. קהל יודא.

לענין א"מ בבת קול: למצוא בחיי פ' קרח וראה. דרשת הר"ן ג'. י' מאמרות חקו"ד ב' יח'. של"ה תושב"כ ויקהל פ' פרה.

ע"ד מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: שהתנאים והאמוראים אמרו דבריהם ע"ד שראו למעלה כך אמרו למטה בלימוד ההלכות.

תוכן מכתב ר' ליב נימויטין אל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ה' פ' ויצא תרצ"א².

יש להקשות על זה — מהא דאמרו (תמורה טז' ע"א: "שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע שאל (מן השמים ויודיעוך ההלכות ששכחת³), אמר להם לא בשמים היא⁴, אמרו לו לשמואל שאל, אמר להם אלה המצות⁵, שאין הנביא רשאי לחדש כו". ובחדא"ג מהרש"א מבאר מפני מה לא אמרו שניהם מטעם אחד⁶). (חולין קכד' ע"א) אילו אמרה ("אי אמר לי) יהושע בן נון

(1 ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' שבערה הבאה: "במה שהי' נושא דבורנו כו".
 (2 ראה גם מכתב אדמו"ר מהור"י צ' (אגרות קודש שלו ח"ב ע' רפה) ל"הרה"ג .. יהודא ליב (נימויטין), מ"ד כסלו תרצ"א*: "מכתבו קבלתי, ונהניתי מאד לקרא האמור בו, ומכל האמור איני רואה סתירת דבר לאמיתת הענין במה שהי' נושא דבורנו בלימוד התורה של התנאים והאמוראים שהי' ע"ד מלמעלה למטה", עיי"ש בארוכה. ובהמשך המכתב (שם ע' רפז): "תודה בעד מכתבו, וכן בעד הערת התלמיד מר פנחס שי' (טייץ), אשר קיבוץ הענינים במכתבו עוררו אותי לכמה ענינים חשובים בסיוע לדברינו שדברנו בזה, הגם שאצלי הוא בתור קבלה וכו". ובמכתב מד' חנוכה (שם ע' רצב): "במענה על מכתבו מכ' לחד"ז בהמשך למכתבו הראשון בביאור ענין המבואר בכמה דרשות והלכות פסוקות מרז"ל כי לא בשמים היא, ובפליאותיו על תשובתי, אענהו .. אשר התנאים והאמוראים ידעו כל הענינים וההלכות שבתורה בהרגש קדושת נשמתם בעולמות העליונים .. ומה שהעלו זאת בדרך פלפול וסברא הוא לפי שצ"ל בדרך עבודה ויגיעה דוקא. אמנם הוא בדרך המשכה מלמעלמ"ט, היינו מה שרואים בעולם העליון מגלים זאת בעלמא דין בשכל אנושי", עיי"ש בארוכה.
 וראה גם מכתב מג' אייר (שם ע' שדמ) ל"התלמיד .. מרדכי פנחס" (טייץ): "בנדון שהזכיר ע"ד הענין המדובר עם הרה"ג הרי"ל שי' (נימויטין) בענין הלכות ומקורותיהן בשמי שמיא וכו", ומציין כמה ספרים שדנים בזה, עיי"ש.

(3 מהרש"א בחדא"ג.

(4 נצבים ל, יב.

(5 ס"פ בחוקותי.

(6 ושם: "והא דלא נקט נמי גבי יהושע מה"ט דאין נביא רשאי כו' .. י"ל משום דיהושע גופי' שמען כבר מפי משה אלא ששכחן, ולא הוה חידוש דבר כ"כ, דבכלל אלה המצוות גוי' הוא, וקאמר דמ"מ מן השמים לא נתנה להכריע ע"פ נביא". — וראה גם "רשימות" חוברת זה.

(* שחל ביום ה' פ' ויצא. — ואולי התאריך שבפנים הוא תאריך המענה של אדמו"ר מהור"י צ'.

כו' לא צייתנא לי"י. (מנחות לב, א ויבמות קב, א) אם אמר אלי' ("אם יבוא אליהו ויאמר) כו' אין שומעין לו".

ובהא שאמרו (שבת קד, א ומגילה ג, א) "מנצפ"ך צופים אמרו .. שכחו וחזרו ויסדום" — נראה לומר שאינו בנבואה אלא בפלפול, וכמ"ש בגמרא ריש השוכר את הפועלים "אמר לי' ר' חנינא וכו' אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפוליי". וכמו עתניאל בן קנז שהחזיר ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה "מתוך פלפולו" (תמורה שם). ואז לא יקשה מתמורה (שאינן הנביא רשאי לחדש דבר) — כיון שזה ש"חזרו ויסדום" אינו בנבואה.

וסמך לדבר מיומא (פ, א): "שיעורים של עונשין .. בית דינו של יעבץ תיקנום וכו' שכחום וחזרו ויסדום", ויעבץ הוא עתניאל⁸, שהחזיר ההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה "מתוך פלפולו" (כנ"ל), ומסתבר לומר שגם זה ש"חזרו ויסדום" הי' מתוך פלפולו (ולא בנבואה).

אך קשה מרש"י (סוכה מד, א) שפירש בהא ד"ערבה מנהג נביאים .. שכחום וחזרו ויסדום" — "ע"פ הדבור". וקשה על זה מ"אלה המצות", שאין נביא רשאי לחדש וכו', שזהו אף בהלכות הנשכחות, כמו שנזכר לעיל⁹. וצריך אצלי תלמוד.

ועיין תוס' יבמות עא, ב ד"ה לא: "אם לא ניתנה פריעה עד יהושע, היכי גמרינן מיני', הא כתיב אלה המצות, שאין נביא רשאי לחדש כו'". וקדושין עב, ב: "אמר רב יוסף אי לאו דאמר רב יהודה .. הלכה כרבי יוסי כי אתא (הוה אתי) אליהו מפיק מינן וכו'", אבל לאחר הפסק אין לאליהו רשות בזה. ועיין משנה סוף עדיות, ויד הל' מלכים פי"ב ה"ב וג' ש"אין אליהו בא לא לטמא הטהור ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא וכו'", "אינו אומר על שהן בחזקת כשרות זה ממזר וכו'".

וכבר נודע בב"מ נט, ב: אמר רבי יהושע "לא בשמים היא .. אין אנו משגיחין בבת קול". ודקדקו התוס' שם (ובכ"מ שנשמך¹⁰), מהא דיצאה בת קול דהלכה כבית הלל¹¹, ומשום זה אמרינן בפ"ק

(7) ב"מ פה, ב.

(8) "הוא עתניאל הוא יעבץ .. עתניאל שענאו א"ל, יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל" (תמורה שם).

(9) בהא דתמורה, ובחדא ג' מהרש"א (שנעתק בהערה 6).

(10) ברכות נב, א. עירובין ז, א. פסחים קיד, א. יבמות יד, א. חולין מד, א.

(11) עירובין יג, ב.

דיבמות¹² דהלכה כבית הלל, וחילקו, שאם הבת קול סותר כלל התורה אין משגיחין בבת קול, משא"כ כשאינו סותר כו'. ורבי יהושע פליג וס"ל שאין משגיחין בבת קול אף באינו סותר כלל התורה, וכבפסחים קיד, א וחולין מד, א, שהוצרך מפני זה לפסוק כבית הלל¹³.

והנה, הרמב"ם לא ס"ל חילוק זה, ולעולם אין הלכה כבת קול (הל' יסוה"ת פ"ט ה"ד: נביא "שאמר בדין מדיני תורה .. הלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר וכו' שהרי בא להכחיש התורה שאמרה לא בשמים היא"). והכסף משנה¹⁴ הניח בצ"ע לשיטה זו קושיית התוס' מהא "דאמרו פ"ק דיבמות דיצתה בת קול לומר דהלכה כב"ה, וקיי"ל הכי בכל דוכתא¹⁵. ואפשר שיסבור שהלכה כב"ה משום דהוי רובא, ודוחק¹⁶.

ועיין בהקדמה לפיה"מ זרעים¹⁷, שהאריך אם יהי' פלוגתת חכמים ונביאים. ועיין משנה למלך הל' אישות פ"ט ה"ו ד"ה ודע, שמחלק בין ספק מציאות לדין, ש"בספק דמציאות שייך לומר אם יבוא אליהו וכו', אבל בספיקא דדינא לא שייך לומר אם יבוא אליהו, ובמגי' שם¹⁸. וביבמות (מא, ב¹⁹) איתא שאף בספק מציאות לא סמכינן על בת קול.

(12) יד, א.

(13) ראה פי' רשב"ם פסחים שם: "לדידי' הוצרך לומר בזו הילכתא כב"ה, שבשאר מחלוקת דב"ש וב"ה שלא הוקבע בפירושו הלכה בכ"ה ס"ל שהרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה וכדברי ב"ה עושה, כדתניא באלו טרפות (דף מדי-) ומוקמינן לה אליבא דר' יהושע".

(14) שם ה"ג.

(15) ומסיים: "והתוס' .. נתנו טעם לדבר, ואינו עולה יפה כפי דעת רבינו, וצ"ע".

(16) שהרי מפורש להדיא ביבמות שם: "כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו, הכא בית שמאי מחדדי טפיי", ומשום זה הוצרכו להבת קול.

(17) ושם (ד"ה והחלק השני): "בעיון וסברא ובהשכל המצות הוא (הנביא) כשאר החכמים .. שאין להם נבואה, שהנביא כשיסבר סברא ויסבר כמו כן מי שאינו נביא סברא, ויאמר הנביא כי הקב"ה אמר אלי שסברתי אמת, לא תשמע אליו, רק אלף נביאים כולם כאלהו ואלישע יהיו סוברין סברא אחת, ואלף חכמים וחכם סוברין הפך הסברא ההיא, אחרי רבים להטות, והלכה כדברי האלף חכמים וחכם, לא כדברי האלף הנביאים הנכבדים .. ולא הרשנו הקב"ה ללמוד מן הנביאים אלא מן החכמים אנשי הסברות והדעות וכו'".

(18) ושם: "ומ"ש הרב המחבר דבספיקא דדינא לא שייך לומר אם יבוא אליהו, כן מבואר כדברי הרמב"ם פרק ט' מהלכות יסודי התורה דין ד' דנביא שאמר הלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר, גם בפירוש המשניות להקדמתו לסדר זרעים הרחיב בדבור בזה יע"ש. ומדברי הרמ"ז בסדר תוספת יוה"כ (דף ד' ע"ג) נראה דלא שנא לי' בספק דמציאות לספיקא דדינא, וצ"ע".

(19) "אם יבא אליהו ויאמר דהא לא איעברא, מי משגח בי' ויבמינן לה" (בתמי').

ועיין יבמות לה, ב: "אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברא מפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא", ותוס' יבמות סז, ב: "אם יבא אליהו ויאמר דאינה איילונית היתה יכולה להתייבם"²⁰, וברכות לה, סע"ב: "לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא", פסחים יג, ע"א: "שמא יבא אליהו ויטהרם", ב"מ ג, א: "יהא מונח עד שיבא אליהו", שם כח, א: "סמנין וסמנין יניח", ופירש"י "עד שיבוא אלי", שם לז, א: "יהא מונח עד שיבוא אליהו", ובמקומות אין מספר.

ועיין יד ה' יסוה"ת פ"ה ה"ה — והוא מירושלמי ספ"ח דתרומות — שפסק בהא דעכו"ם שאמרו תנו לנו פלוני (שיחדוהו להם) ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם, אם ה"י מחוייב מיתה כשבע בן בכרי, יתנו אותו להם, ש"אין מורין כן לכתחילה", והוא ע"פ מאמר אלי' לריב"ל (לאחרי שמסר למלכות אדם שיחדוהו, שאז הפסיק אליהו להתגלות אליו, וכאשר צם כו', נגלה אליו אליהו ואמר לו שהסיבה שלא התגלה אליו היא לפי שמסר אדם למלכות, דאף שעשה ע"פ דין המשנה, מ"מ, אין זו "משנת חסידים"), וכמו שכתב הכסף משנה. וע"פ הנ"ל שאין פוסקין דין ע"פ דברי נביא, יקשה איך פסק הרמב"ם ש"אין מורין כן לכתחילה" — על סמך דברי אליהו. וצריך לומר, דלהלכה מותר למסרו כו', ובכל זאת, "משנת חסידים" היא שענין כזה מונע לגילוי אליהו, וכבירושלמי. ועל סמך העובדה שנמנע גילוי אליהו, פסק הרמב"ם ש"אין מורין כן לכתחילה".

ועכצ"ל דאין אליהו מכריע, דאם לאו, יכריע בכל המחלוקת שבש"ס דשכיח גביהו.

אלא שקשה מיד ה' מלוה פ"א ה"ז שפסק ש"מסדרין לבעל חוב", ופירש הכסף משנה²¹ שטעמו מהא ד"רבה בר אבוה אשכחי לאליהו ואמר לי' מהו שיסדרו בבעל חוב, ואמר לי' דמסדרין וגמר (בגזירה שוה מיכה מיכה) מערכין²². ובב"י חו"מ סז"ז²³: "כיון דפשט לי' (אליהו) דמסדרין הכי קי"ל דמי לנו גדול מאליהו". ואינו כן להנ"ל שאין אליהו מכריע. ועיין תוס' ב"מ קיד, א בשם ר"ת²⁴.

(20) "ולא דמי לחולצת תוך ג' חדשים דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא, לא משגחינן

בי".

(21) אולי צ"ל: המגיד משנה.

(22) ב"מ קיד, א.

(23) סל"ח.

(24) ושם: "פסק ר"ת בספר הישר דאין מסדרין בבעל חוב . . ורבה בר אבוה דאמר לי'

והי' נראה לי, שבזה סמכו עלי' משום דגזירה שוה הוא בקבלה, ונאמן אליהו שקיבל הגזירה שוה ממשה רבינו ע"ה, והוי כבירור המציאות שבזה סומכין על אליהו, כנ"ל. ועיין ברכות ג, א: "אמר רבי יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה .. להתפלל, בא אליהו .. אמר לי .. למדתי ממנו .. שאין נכנסין לחורבה וכו'", ונפסק להלכה ביד²⁵, ועיין בכסף משנה שם²⁶. והוא מפני דטעמא קאמר²⁷. ועיין אבקת רוכל סי' קלו' ששאל האר"י שאלה להב"י — והובא בפתחי תשובה חו"מ סי' קע"ו ס"ק כ"ה — אף שהאר"י זכה לגילוי אליהו²⁸.

ידידי טייץ²⁹ העיר מב"ב (יב, ב) בפרש"י: "סברת הלב היא הבאה לו בנבואה כו'". ועיין ראב"ד ביד הל' לולב פ"ח ה"ה: "כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשנו .. והעלינו וכו'". ובמגיד משנה כתב שחלק עליו הרמב"ן בכל זה.

הוספה. בש"ך בנקודות הכסף יו"ד סק"ב מבואר דסמכין על אליהו³⁰. וצריך לומר דלימות המשיח יהי' נראה לכל וטעמו מבואר לכל, ולא גרע אליהו מחכם אחר, משא"כ עתה.

ועיין חנוך מצוה תצו' ביאור הש"ס בב"מ (נט, ב) גבי האי מעשה דרבי אליעזר בתנור של עכנאי כו', "אשכחי רבי נתן לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בהיא שעתא, א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני"³¹.

לאליהו מהו שיסדרו בבעל חוב וא"ל גמר מיכה מיכה מערכין, נראה לר"ת דגרסינן מנין שמסדרין לבעל חוב, כלומר מגלי' למאן דאית לי' מסדרין .. ולעולם אין מסדרין ס"ל".

(25) הל' תפלה פ"ה ה"ו: "אין מתפלל בחורבה".
(26) ושם: "נראה דהיינו מדאמרינן בריש ברכות דא"ל אליהו לר"י שנכנס לחורבה להתפלל הי' לך להתפלל בדרך, ואמרינן דש"מ אין נכנסין לחורבה .. כיון דלגבי תפלה אמרה אליהו כתבה רבינו לענין תפלה".

(27) בברכות שם: "מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה וכו'". — ועל סמך טעם זה נפסקה ההלכה.

(28) הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נרפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע). ועוד.

(29) מרדכי פנחס. — ראה אגרות-קודש שבהערה 2.
(30) ושם (בהגהה): "חתיקה שנאסרה מחמת תיקו לא אמרינן שיש לו מתירין כשיבוא אליה לא נקרא דבר שיל"מ לפי שאז איגלאי מלתא דלא נאסרה מעולם .. ולא אמרינן שתתקלקל דאליה יכול לבוא בכל שעה וכו'".

(31) ושם: "במחלוקת הזו שהי' לר"א עם חבריו, האמת הי' כר"א וכדברי הב"ק שהכריעה כמותו. ואע"פ שהי' האמת אתו בזה ביתרון הפלפול על חבריו לא ירדו לסוף דעתו ולא רצו להודות לדבריו אפי' אחר הב"ק. והביאו רא"י מן הדין הקבוע בתורה שציונו ללכת אחרי הרבים

ממכתב טייץ אל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א — כא' למנין בני"י

(ספה"ע)³².

מכות כג'³³. (שם הגדולים להחיד"א³⁴ — בנוגע ל"שו"ת מן השמים"). ר' ישמעאל כה"ג עלה לדעת אם נגזרה גזירה כו'³⁵, ועל סמך זה מסר את עצמו, אף דהי' דיני נפשות.

להעיר³⁶ מדברי הגמרא (עירובין מה, א) בהא דכתיב³⁷ "וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה", "מאי קמבעיא לי' אילימא אי שרי אי אסור, הא (הרי) בית דינו של שמואל הרמתי קיים" (ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים³⁸). וקשה, הרי גם אם לא הי' קיים בית דינו של שמואל, לא הי' יכול לשאול באורים ותומים מידי דאיסור והיתר, דהא תורה לא בשמים היא.

לעולם בין יאמרו האמת או אפי' טועים, ועל זה השיב הבורא ב"ה נצחוני בני, כלומר אחר שהם נוטים מדרך האמת שר"א הוא הי' מכוין בזה אל האמת, והם באים עליו מכח מצות התורה שצויתם לשמוע אל הרוב לעולם, א"כ עכ"פ יש להודות להם בפעם הזאת כדבריהם שתהא האמת נעדרה, וה"ז כאילו בעל האמת נוצח".

(32) ראה גם מכתב אדמו"ר מהור"צ אליו — הובא לעיל הערה 2.

(33) ושם (ע"ב): "בג' מקומות הופיע רוח הקודש .. בבית דינו של שם, דכתיב .. בבית דינו של שמואל הרמתי, דכתיב .. בבית דינו של שלמה, דכתיב וכו'".

(34) מערכת ר' יעקב החסיד. ושם: "יש לחקור על האי גברא רבא דהי' שואל שאלות מן השמים בספיקא דדינא ודמחלוקת הפוסקים הלכתא כמאן והיו משיבים מן השמים ובודאי דהוה עביד כאשר ירוהו מן השמים, דהיכי עביד הכי, והרי .. לא בשמים היא וכו'", ומבאר, ש"בדבר שנחלקו בזמן הסנהדרין ועמדו במחלוקתן ואין מכריע ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, בזה אם יבוא בת קול או רוח הקדש לומר שסברת פ' אמת, צייתנן לה, מאחר דסנהדרין והשופטים לא יכלו להסכים בדבר, ויש פנים הנראין לכאן ולכאן .. וכ"ש בזמן הרבנים אחר הגאונים כי הן בעון חלף הלך סדר לימוד תנאי ואמוראי ורבנן סבוראי .. וחכמי ישראל איבודרי איבודר על ד' כנפות .. אז כאשר שמים זכו לו והופיע רוח הקודש על גדול הדור .. באלו אמרו לסמוך מאחר דאין בידינו כחכמי הדור להכריע, וגם הדין ההוא והסברא ההיא יש לה פנים מסבירות בהלכה וכו'".

(35) עמק המלך לט, ד (בשם פרקי היכלות) — הובא בסדר הדורות ערך ר"י ב"א כ"ג אות

ב'.

(36) אולי מכאן ואילך (לאחרי הקו) אינו המשך מכתבו של הנ"ל, אלא מדברי רבינו (נוסף על ה"הערות" שכתב בדף בפ"ע).

(37) שמואל-א כג, ב.

(38) פרש"י שם.

בסנהדרין (קב, ב) איתא שמנשה אתחזי בחלמי' לרב אשי, ואמר לו מהיכן מיבצע אריפתא, ולמחר דריש לה משמי' דמנשה, אף דהוי לאחר מיתתו. וגרע מאליהו דבגופו עלה השמימה³⁹.

בתוד"ה אין אלו (עירובין ס, א): "בכל מקום שאומר אין אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח, כלומר אין חכמה כזו .. וברוח הקודש אמר וכו'".

בעירובין (קד, ב) — יש לפרש דיוק הש"ס "ונביאים שביניהם התיירו להם", דקאמר על זה "ולא נביאים שביניהן" — פירוש, דא"כ קשה מהא דתורה לא בשמים היא — "אלא מנהג אבותיהם בידיהם". וק"ל.

הערות למכתב הנ"ל.

מה שמביא בהמכתב כמו שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, או ע"ד (ולא ממש) מה שאמר, שהתנאים ואמוראים אמרו דבריהם ע"ד שראו למעלה וכו' — נתבאר בביאורי הזהר (לאדמו"ר האמצעי) פ' וישלח⁴⁰ ד"ה רבי יהודה פתח כו' ישרים דרכי ה' וגו'.

וז"ל ביאורי הזהר: "וז"ש דוד ע"ה⁴² בפקודיך אשיחה וכו' אע"פ שמשיגים (שאשיחה) בפרט ההלכה הפשוטה מ"מ אביטה וכו' אורח ודרך שיש בה מאא"ס באבי"ע וכו' תנאים ואמוראים הגדולים וכו' אע"פ שאין (שאינם) נותנים טעם פשוט לדבר אלא כך גוזר וכו' ה' מביט בארחות אא"ס שבזה הדין לא יתלבש אא"ס וע"כ גוזר לפסול וכו' וע"כ יכולין חכמי ישראל לפסוק דיני התורה ע"פ דעתם והשגתם למע' כמשל שרי המלוכה וכו'⁴³ אך לפי שהת"ח יש ששרש נשמתם מבחי' אור החסד ויש וכו' ע"כ כו' מטה (שכלם) כלפי חסד וכו' כי מצד שרש נשמתן לכך מביט ומשיג בארחות ה' לחסד כמו ב"ה וכו' מצד שרש נשמתן וכו' ע"כ מטה שכלם והשגתם וכו' אבל כל התנאים ואמוראים ה' פס"ד שלהם רק ע"פ הבטם בשרש החכ' שבתורה כמו שהוא למע' וע"פ אותה החכמה היו מעיינים ומפקיחים איך יהי' הילוך ארחות ה' וכו' אנחנו אע"פ שאין בערכנו להשיג למע' כמו תנאים ואמוראים מ"מ בעת שאנו לומדים פשוט ההל' בטעמים שיסדו לנו התנאים ואמוראים וכו' אחר שיש לפסק פשוט זה סוד עמוק אשר ה' מושג לתנאים א"כ היינו הך אלא שמלובש בלבוש גשמי כנ"ל וה"ז כמו עד"מ הסומא שהולך אחר הרואה וכו' באחיזתו בו וכו' כך אנחנו וכו' אין אנו נוטים ימין וכו' אחר שע"פ אותה (אותו) החכמה עצמה אנו דנין אלא שהיא מלובשת בפשט הפשוט".

(40) כ, א.

(41) הושע בסופו.

(42) תהלים קיט, טו.

(43) כמ"ש לפני"ז "שיש בכחם לפסוק דבר בדברי הנהגות המדינה בפקודת המלך מעצמם

ומדעתם והמלך יחתום על הפסק שלהם".

אולי אפשר לחלק בין ראיית התנאים והאמוראים הלכות התורה כפי שהם בשרשם למעלה ובין ראי' דנבואה שעל זה אמרו "תורה לא בשמים היא" — ע"ד שמחלקינן בין ידיעה דנביא וחכם (44), דחכם משיג (המציאות), משא"כ נביא יודע (המהות), וכיון שהענין הוא בהשגה אצלו, יוכל לפסוק כן גם למטה. ועדיין צריך ליישב זה בלשון "לא בשמים היא", דמשמע שזהו בכל האופנים⁴⁵.

אולי אפ"ל דהא דביאורי הזהר ג"כ טעם שכלי מיקרי. והא דאין אנו יכולים להשיג זה, וכדמסיים שם בביאורה"ז שאנחנו כסומא ההולך אחרי הרואה וכו' — הוא ע"ד דמצינו (עירובין יג, ב) דלא פסקו כרבי מאיר מפני ד"לא ירדו חכמים לסוף דעתו". ואעפ"כ, רבי מאיר עצמו הי' פוסק כן למטה, משום דלדידי' גם זה שכל והשגה מיקרי. ועד"ז גם בנדו"ד, שאף שאין אנו יכולים להשיג זה, מ"מ, אצל התנאים והאמוראים ה"ז נקרא שכל והשגה, ולכן פסקו כן למטה. ולכן לדידן אי אפשר לפסוק עפי"ז — שלא יהי' אלא בדרך אמונה.

שו"ת הרדב"ז ח"ה אלפיים רפ"ו: תפילין דר"ת אם מותר לעשותן דרש"י — חזר מפסקו ע"י שהורוהו בחלום.

הגהת אשר"י ע"ז פ"ב סי' מא': אם דג ברבורא טהור — ר' אפרים חזר מהוראתו ע"י חלום.

סדה"ד ערך ר' עקיבא (יא): כתיבת עקיבא בה' או באל"ף — בעל המחבר ספר אור זרוע פסק שצריך לכתוב בה', ע"י הוראה בחלום⁴⁶.

(44) ראה תניא אגה"ק סי"ט (קכו, ב). סהמ"צ להצ"צ ד"ה להבין ענין פסח ומצה (דרמ"צ קעב, ב ואילך). ובכ"מ.

(45) ראה גם המכתב (מי"ט שבט תרצ"ב) בלקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רסג: "ע"ד קושייתך בבה"ז פ' וישלח, מש"כ שם שהתנאים ואמוראים פסקו הדין רק עפ"י הבטם בשרש החכ' שבתורה כמו שהיא למעלה כו', שלכאורה הוא היפך הידוע שלא בשמים היא, ואין משגיחין בב"ק וכדומה וכו'", עיי"ש בארוכה.

וראה גם הערת רבינו בסה"מ תקס"ב ע' שיר. תש"ט ס"ע 77 ואילך. לקו"ש ח"ד ע' 1178. ח"ז ע' 170. חל"ו ע' 182-3.

(46) ראה גם מכתב רבינו — אגרות-קודש ח"ד ע' קד: "במ"ש ע"ד הספק בכתיבת שם עקיבא והראו להריא"ז בחלום.. הלא לא בשמים היא ואין משגיחין בבת קול, כבר שקו"ט בזה ובכגון דא בכמה מקומות* והנקודה בזה היא אשר לא בשמים היא בנוגע לפסק הלכה

(* האריך בזה ג"כ בשם הגדולים לחיד"א מע' ר' יעקב החסיד. וש"נ.

בר"ש נגעים ספ"ד: "משמע דהלכה כרבי יהושע (דס"ל טהור), דבפלוגתא במתיבתא דרקיע קוב"ה אומר טהור"⁴⁷ — לענין ספק שער לבן קדם לבהרת. והיינו, שהכריע כדעת רבי יהושע מפני ה"בת קול" שקוב"ה אומר טהור. אבל בכסף משנה הל' טומאת צרעת ספ"ב — בביאור דברי הרמב"ם "ספק כו' טמא": "אע"ג דקוב"ה אומר טהור, לא בשמים היא".

בזח"ג רמ"ד⁴⁸ איתא דתנאים ואמוראים יסדו הש"ס ע"פ סודות התורה — כ"כ הרח"ו בהקדמה לשער ההקדמות (נדפס בע"ח דפוס ורשא⁴⁹), והביא שם ג"כ מהגהות הראב"ד לס' היד שכתב "כבר הופיע רוה"ק בבית מדרשנו כו"⁵⁰, "כך נגלה לי מסוד ה' ליריאיו"⁵¹.

למצוא⁵²: תשב"ץ ח"ב סי' קנט'⁵³. לקט הקמח — לר"י

— משא"כ בבירור מציאות, ובכגון דא — לדעת איך הי' שמו של רבי עקיבא שעמו מקושרים השמות עקיבא גם בדורות שלאחריו, וק"ל".

(47) ב"מ פו, א.

(48) ושם (ע"ב): "רבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליי".

(49) א, סע"ג. ב, ג.

(50) הל' לולב פ"ח ה"ה.

(51) הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד.

(52) לפני קטע זה, מופיע בהכתי"ק הבא לקמן [באותיות מודגשות, מלבד הפענוח הבא באותיות רגילות], והעביר על זה קולמוס (כנראה, מפני שמסיים ש"אינו ענין לכל הנ"ל"): להעיר מסנהדרין (מג, ב*) בהא דעבן ויהושע, דאמר הקב"ה ליהושע לך והטל גורלות, ואעפ"כ אמר עכן שאי אפשר להרוג אותו בלא עדים. וגם דעת יהושע הי' כן, מדבעי דוקא שיודה עכן (ודוחק לומר שרק ליתר שאת עשה זה יהושע, או כדי שלא ילינו עליו שבטו של עכן).

ואפשר לומר שלא שמע מהקב"ה רק יהושע, ולא עדיף מעד אחד, ולכן צריך להודאתו של עכן.

ואין להקשות דא"כ למה אמר הקב"ה ליהושע לך והטל כו', כיון שסו"ס לא יוכל לדונו עיי"ז, ולא הוי תועלת בהטלת גורלות — דפשוט דסבר אולי יודה עיי"ז, וכמו שהי' באמת אח"כ, או שיחפשו בין כליו וכיו"ב.

(* ושם (ובפרש"י): "בשעה שאמר הקב"ה ליהושע חטא ישראל, אמר לפניו רשב"ע מי חטא, אמר ליי וכי דילטור אני, לך והפל גורלות. הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן. אמר לו, יהושע. בגורל אתה בא עלי (להורגני שלא בעדים), אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם. אם אני מפיל עליכם גורל עד אחד מכם הוא נופל. אמר לו בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות.. תן תודה וכו'".

חאגיז — או"ח הל' ט' באב⁵⁴. מרדכי ריש מס' ב"ק⁵⁵. ס' הפרנס לתלמידי מהר"ם מרוטונברג סי' תטו⁵⁶, ובתשובתו של מהר"ם המודפסת ג"כ ב"ד הל' קנין סי' לא⁵⁷. ר' חננאל לב"מ (קז, ב) ובשט"מ שם ובערוך עבד ב'⁵⁸. שו"ת בי"ד שופטים סי' כ'⁵⁹. סוטה ד, ב — בכך עזאי⁶⁰. תוד"ה בתחילה מנחות קט, ב'⁶¹. רמב"ן ב"ב (יב)⁶². יעיר

וקצת קשה, דסו"ס איך הרגו אותו בלא עדים, והרי אין הודאתו מעלה וכו' משום דאין אדם משים עצמו רשע וכו'**. ואין זו קושיא — דשאני הכי דמצאו באהל מן החרם. אינו ענין לכל הנ"ל — דהריגת עכן הוראת שעה היתה, וכדאיתא בפיה"מ להרמב"ם, ובפי' הרע"ב שם פ"ו מ"ד***.

(53) ושם — לענין 'סי' מכה כגון שניכר באחת הצלעות שנשברה וחזרה ונתקנה": "אומר לך מה שאירע לי לילה א' הנני בחלומי אוכל דברים טמאים ועמדתי מרעיד ונפשי עגומה עלי והנה השליח הקונה לי בשר הביא לי בשר ביום ההוא ואמר לי כמצחק הנה זה הבשר נאסר והותר, אמרתי לו ואיך, אמר לי, מצא סי' מכה בדופן, אז אמרתי זה הדבר הטמא שהייתי אוכל בחלומי, צויתיו להחזירו, ומאז הייתי נזהר מכיוצא בזה ואוסר על עצמי וכו'".

(54) ושם: "הנהגתי עצמי להזהר בכל ימות השנה מלהדליק הטאבאק מנר של חלב, מפני שראיתי להגאון .. שהי' נזהר מחמת כי ראה בחלומו שהיו מנדין אותו ושאל על מה ועל מה, וענו אותו כי אכל חלב, והוא חזר לומר שיודיעו לו כיצד אכל החלב, ואמרו לו שלפני שהי' מדליק העשב הזה משלהבת הנר של חלב שהוא נחשב לו כאילו אכל חלב, ומחמת חלום זה קיבל עליו שלא לעשות עוד כדבר הזה".

(55) ושם: "ולמורי .. נראה בחלום וכו' ופסק הלכה כך".

(56) ושם: "קבלה הוא בדיניו מקדמונים שהתענה פעם אחד בר"ה יתענה שני הימים. וכן נהג הוא בעצמו ע"י חלום".

(57) ושם: "אע"פ שלא קבלתי מרבתי שקבלו מרבתיים .. נראה לי הלכה למעשה כמו שהוכחתי מפי בעל החלום".

(58) ושם — בפירוש דברי הגמרא "עבד מאי דעבד": "פי' עשה שאלת חלום ואמרו לו בחלומו וכו'".

(59) ושם: "פירצת גדר גדול יש בדבר, ואם יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין לו, שכבר נהגו העם איסור, ובהלכה רופפת הלך אחר המנהג, כ"ש כאן דיש טעם גדול בדבר וכו'".

(60) ושם: "כל אחד ואחד בעצמו שיער. והאיכא בן עזאי דלא נסיב .. ואיבעית אימא סוד ה' ליראיו".

(61) ושם: "שלשה דברים הגי' כמפי' נבואה בשעת פטירתו".

(62) ושם — בפירוש דברי הגמרא "מיום שחרב בית המקדש אע"פ שנטלה נבואה מן הנביאים מן החכמים לא נטלה": "אע"פ שנטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהוא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם שהוא לפי שעה משרה הוא שכינתו וכו'".

(**) יבמות כה, רע"ב. וש"נ.

(***) בפיה"מ: "ודע שהריגת יהושע לעכן היתה הוראת שעה. לפי שתורתנו האמיתית אינה מחייבת מיתה על החוסא בהודאתו בעצמו. ולא בנבואת נביא שיאמר שעשה זה המעשה" (וראה גם רמב"ם הל' סנהדרין פס"ח). וברע"ב: "ואע"ג דאין אדם נהרג ע"פ עצמו, הריגת עכן הוראת שעה היתה".

אוזן להחיד"א מערכת הא' טו⁶³. הערה כו' בתולדות אוה"ח לר' ראובן מרגליות מלבוב⁶⁴.

ע"ד ענין לא בשמים: שו"ת חת"ס או"ח סי' ר"ח⁶⁵. תורת נביאים למהר"ץ חיות⁶⁶. נודע ביהודה מהדו"ת יו"ד סי' ל'⁶⁷.

(63) ושם: "והעולה ממה שכתבתי בדספק מציאות שומעין לנביא .. ובשם הגדולים ח"א דף ל"ד כתבתי דאפילו לדעת הרמב"ם שכתב שהנביא שיאמר סברת פלוני אמת יחנק, היינו שחכמי הדור יכולים להכריע הדין ההוא, אבל אם נפל המחלוקת בין חכמי הדור ואין מכריע, שרי לשאול מן השמים כמי מקדושים הלכה, ומצינן למיעבד ע"פ מה שהראוהו מן השמים, וכמ"ש הראב"ד רוח הקודש הופיע בבית המדרש, ורבינו יעקב סג"ל ככה יעשה לשאול שאלות מן השמים והיו משיבים לו. ואם רב א' נ"ל לחלוק, יכול לחלוק, דלא בשמים היא. וכן הרמב"ן חלק על הראב"ד בד"ן ההוא שכתב רוח הקודש הופיע וכו'".

(64) ושם — שמצינו בספרות הרבנות שכבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשם: "כמו הראב"ד בהשגותיו בהל' לולב פ"ח ה"ה, בית הבחירה פ"ו הי"ד, משכב ומושב פ"ז ה"ז, ובספרו הנפש סוף שער המים ובפירושו לתו"כ פרשת אחרי ובתמים דעים. וראה בתשובות הגאונים (ליק תרכ"ד סי' כ"ג) לרב נטרונאי, שמתחלת כך הראוני מן השמים, ובשו"ת הרשב"א (סי' תתנ"ד) והמובא בע"י (חולין פ"א) בשמו, ובשער הקדושה לרח"ו (שער ז' ח"ו) והקדמת יש"ש (לב"ק גיטין וקידושין), ובשה"ג אות א' סי' מ"ה, וח"ג ועד לחכמים מערכת ח' אות יו"ד, ומ"ל אות ג'". — וראה גם בהקדמתו לספר שאלות ותשובות מן השמים.

(65) ושם (בתשובה למהר"ץ חיות על קבלת ספרו תורת נביאים — הנסמן להלן): "מ"ש .. מענין חכמה ונבואה .. היטב אשר דבר מעלתו כי מ"ש הראב"ד .. כבר הופיע רוח"ק בבית מדרשינו .. אין רוצה לומר רוח"ק כמו שהי' לדעה וחביריו, אבל היינו רוח ה' על עוסקי תורה לשמה אשר זוכים לכיין אל האמת אפי' אם לפי טבע חכמתם ושכלם לא ישיגו תושי' כזו מ"מ הקב"ה בחסדו יהיב חכמא לחכימא לפי שעה וכו'". ועפ"ז מבאר מארז"ל "אע"פ שניטלה הנבואה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה", "פי' אותו חלק נבואה ששיג ע"ד חכמתו .. אע"פ שאיננו בכח תולדות טבע שכלו .. שהוא כעין נבואה של חכמה". ומבאר, ד"הא דלא בשמים היא ושאינ הנביא רשאי לחדש דבר מעתה הוא יסוד ושרש כל התורה כולה, דאלי"ה אין כאן תורה כלל וכו'", ומסיק, "וממילא אפי' יאמר אלי' בשם ת"ח בארץ ואין אנו יכולים לברר הדבר .. כגון עובדא דרבה (בר נחמני) שכבר מת, ואלי' יאמר בשמו ואין אנו יכולים לברר דבריו, א"כ אם נעשה מעשה עפ"י עדותו של אלי' .. כל א' יאמר נגלה לי בחלום או אלי' אמר לי בשם פלוני ת"ח שאמר קודם מותו כך וכך, ע"כ אין לפסוק הלכה על זה וכיו"ב".

(66) ושם, בפרק ראשון — אלה המצוות — "משפט הנביא ומעשהו בהוראות המשפטים והדינים, ואם יש מבוא להנבואה, או רוח"ק, או אורים ותומים, או בת קול, בלימוד ההלכות". ובפרק שני — בירור אליהו — "לבאר המקומות שמצינו בלשון חז"ל .. עד שיבא אליהו ויאמר, ולכאורה לפי העיקרים שהשרשנו למעלה דאין מבוא לנבואה בדין והוראה משום דלא בשמים היא, אם כן מה יהי' כחו של אליהו מועיל בזה", עיי"ש בארוכה.

(67) ושם — בנוגע לדג ברבוטא, במענה על השאלה "למה נתגלה לר' אפרים בחלום לאוסרו .. והא עדות בעלי התוספות בודאי אמת שראו בעיניהם כו'": "אני אומר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, ומעולם לא שמעתי להוכיח דין מבעל החלומות הזה, וחלומות שוא ידברון. ואם שרבינו אפרים ז"ל הי' צדיק וחסיד גדול והי' חושש לחלומו שנאמר לו בחלום שהתיר השרץ והי' חושש פן יש ממש בדבר והי' תולה זה על שהתיר דג ברבוטא, מ"מ, אם הי' מתאמת לר' אפרים שיש לדג זה קשקשים כמו שנתאמת הדבר לבעלי התוספות, הי' תולה

מקור חיים⁶⁸. קהל יודא⁶⁹.

לענין אין משגיחין בבת קול: למצוא בחיי פ' קרח וראה⁷⁰.
דרשת הר"ן דרוש ג'⁷¹. עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ב' פרק
יח'⁷². של"ה תושב"כ ויקהל פ' פרה⁷³.

פתרון חלומו על ענין אחר שהי' מתיר והיו חושש לו. אבל להביא ראי' מחלום יעוף הבל הוא
אין בו ממש. ואני שואל למעלתו למה לא בא בעל החלום הזה לשאר בעלי התוס' ולר"ת
ולגדולי הפוסקים אשר התירו ברבועא ולגלות להם להיות נראה מה יהי' חלומותיו .. וכן פסק
הרמ"א ב"ד ס"ס רנ"ט בא לו בעל חלום .. ואמרו דברי חלומות לא מעלין וכו"ו.

(68) אולי הכוונה לקונטרס "מקורי חיים" — סדר מגילת יוחסין של הרב ארי' ליב צינץ,
(מאת הרב חיים ישכר גרוס) שנדפס לראשונה בשנת תרפ"ט בסוף ספרו מלא העומר —
שמביא (בע' יא) מ"ש הרב המחבר בשו"ת משיבת נפש ח"א סל"ה, באחד שנטבע במים שאין
להם סוף ובא בחלום לאמו לאמר שהוא מונח תחת אבן במים כו', וביאר הא ד"משיאין האשה
ע"פ בת קול" שהכוונה היא לבת קול שהוא כעין נבואה, דהא שאמרו "אין משגיחין בבת
קול" הוא משום שכבר ניתנה תורה ולא בשמים היא, אבל בעדות אשה שהקילו טובא כל
שנראין הדברים לאמת כו'. ומביא גם שקו"ט אם אמרינן לא בשמים היא בספק מציאות.
(69) לע"ע לא מצאנו.

(70) בפ' ראה (יג, ו): "אפילו עשה (הנביא) כמה אותות ומופתים .. ואמר שהקב"ה צוהו
שנעבוד היום כוכב או מזל .. הרי זה חייב מיתת חנק, לפי שבא להכחיש נבואתו של מרע"ה
המפורסמת והמבוררת לכל ישראל .. אבל בשאר מצות אם יאמר לנו שנעבוד היום על מצוה
פלונית שהקב"ה צוהו בכך .. יש לנו להאמין אותו כיון .. (ש)הוראת שעה אומר .. לא לעקור
המצוה, שאם נתכוין לכך, אין שומעין לו .. אפי' להוסיף עלי' או לגרוע ממנה .. וזה ביאור
מה שאמרו רז"ל אם יבוא אליהו ויאמר .. אין שומעין לו .. אילו אמרה לי יהושע בן נון ..
לא שמענא מיני', ואפילו שמענו בת קול מן השמים כנגד המצות אין אנו שומעין הבת קול
לעקור המצוה .. ולכך לא היינו משגיחין בבת קול וכו"ו.

(71) ושם: "כל התורה שבכתב ושבעל פה נמסרה למשה בסיני .. המחלוקת וחילוקי סברות
שבין חכמי ישראל, כולן למדן משה מפי הגבורה, ושתהי' ההכרעה כפי הסכמת חכמי הדור.
וזהו ענין ר"א הגדול ומחלוקתו .. עמד ר"י על רגליו ואמר לא בשמים היא .. הנה ראו כולם
שר"א הי' מסכים אל האמת יותר מהם וכי אותותיו כולם אמתיים צודקים, והכריעו מן השמים
כדבריו, ואעפ"כ עשו מעשה כהסכמתם, אחר ששכלם הי' נוטה לטמא, אע"פ שהיו יודעים
שהיו מסכימים היפך האמת, לא רצו לטהר, והיו עוברים על דתם אם היו מטהרים, כיון ששכלם
נוטה לטמא, שההכרעה נמסרה לחכמי הדורות".

(72) ושם: "עד שלא נתמנה ב"ד של מטה היתה תורה יוצאה מב"ד של מעלה .. עכשיו
ניתנה תורה ונתחדשה הלכה אחרי רבים להטות .. יפה אמר רבי יהושע כי לא בשמים היא
ההלכה למעשה אע"פ שכל דרכי הפלפול אמת צדקו יחדיו. ובת קול שאמרה על רבי אליעזר
שהלכה כמותו בכל מקום, קושטא קאמר .. ויש בכל מקום בתי דינין מתלמידי בית שמאי
ומוריין כמותו .. ומ"מ רבו בתי דינין המוריין כב"ה .. ובתרייהו גירינין וכו"ו.

(73) ושם (שלה, א) — בענין "מחלוקת ר"א ור' יהושע לא בשמים היא": "לכל קיום מצוה
יש סוד ומעלה של דביקות למעלה והאחד יותר נכנס ודבק למעלה מן האחר ואלו ואלו דברי
אלקים חיים, רק מה שנפסק הלכה כך הוא כי אחרי רבים וכפי דביקות ישראל כך נפסק ענין
המצוה, והיחיד החולק אומר כפי דביקותו, ואילו היו כל ישראל כמותו היתה ההלכה כך ..
וזהו לא בשמים היא רק בהכרעת חכמים כי הבחירה בידי אדם".